

HISTORIA DE L'EDUCACIÓ A CATALUNYA.

Professor: Pere Solà i Gusiner.

A.- OBJECTIUS.

- a.- Coneixement i recerca de la Història educativa a l'àmbit geogràfic de llengua i cultura catalana (importància de la metodologia comparativa inter-cultural).
- b.- Establiment de relacions entre l'evolució de l'escola catalana i l'evolució educativa espanyola.
- c.- Connexió entre l'evolució educativa catalana i els corrents pedagògics internacionals.
- d.- Reflexió sobre les implicacions socials del procés educatiu a partir de la consideració aprofundida (històrica) de les variables que hi intervenen. En relació amb aquest objectiu, caldrà una:
- e.- Iniciació a la recerca en història local del fet educatiu.

B.- TEMARI.

- 1.- Concepte i metodologia de la disciplina.
- 2.- Els orígens: de la Colonització a la Marca Hispànica.
- 3.- De la independència de la Catalunya comtal a l'apogeu de l'imperialisme mediterrani.
- 4.- De la crisi de mitjan segle XIV a Ferran el Catòlic.
- 5.- L'educació a la Corona d'Aragó dintre de la Dinastia dels Habsburg (segles XVI i XVII).
  - 5.1.- Punts de referència culturals i ideològics europeus.
L'erasmisme.
  - 5.2.- Joan Lluís Vives (1492-1540).

- 5.3.- Les Universitats (Barcelona, València, etc).
- 5.4.- Escolapis i jesuïtes.
- 5.5.- L'educació del Barroc.

- 6.- Vers la uniformització educacional: el Règim de Nova Planta (1714-1789).
  - 6.1.- Punts de referència general: Locke, enciclopèdia, Rousseau...
  - 6.2.- La xarxa de'escoles urbanes i rurals.
  - 6.3.- Catecisme i predicació.
  - 6.4.- Ensenyament secundari i superior.

- 7.- L'educació en un temps de crisi. La transformació de l'Antic Règim (1789-1833).
  - 7.1.- Evolució històrica i educacional general.
  - 7.2.- Ensenyament al medi rural i rubà (Ballot).
  - 7.3.- Ensenyances professionals. La Junta de C.
  - 7.4.- L'ensenyament superior.
  - 7.5.- Evolució comparativa de l'ensenyament als Països de Llengua Catalana.

- 8.- L'establiment del model escolar liberal-burgès.
  - 8.1.- Corrents internacionals. La seva influència als Països de Llengua Catalana.
  - 8.2.- Pensament i obra d'intel.lectuals i pedagogs (Martí d'Eixalà, Jaume Balmes, Laureà Figuerola, Xavier Llorens i Barba).

- 9.- La "revolució burgesa" (1833-1874) i la "Renaixença".
  - 9.1.- Evolució històrica general.
  - 9.2.- Significació sociopolítica de la Renaixença.
  - 9.3.- La centralització educativa. Moyano i la seva incidència als Països de Llengua Catalana.
  - 9.4.- Els diversos graus d'ensenyament: aspectes comparatius dels Països Catalans.
  - 9.5.- Educació i obrerisme.
  - 9.6.- El "sexenni" de 1868 a 1874: planteigs educatius.
  - 9.7.- L'ensenyament no formal. La premsa.

- 10.- De la Restauració Monàrquica a la crisi de Cuba (1875-1898).
  - 10.1.- Evolució històrica, social, política.

- 10.2.- Positivisme, Modernisme, educació.
  - 10.3.- La I.L.E. als Països Catalans.
  - 10.4.- La implementació de la Ll. Moyano.
  - 10.5.- L'ensenyament laic.
  - 10.6.- L'ensenyament professional.
  - 10.7.- Ensenyament secundari i superior.
  - 10.8.- Les Ordes.
  - 10.9.- La catalanització de continguts docents.
  - 10.10- Els ateneus.
- 11.- De la pèrdua colonial a la Setmana Tràgica.
    - 11.1.- Conjuntura històrica.
    - 11.2.- Punts de referència pedagògics: Escola Nova, etc.
    - 11.3.- Liberalisme i ofensiva laicista.
    - 11.4.- Obrerisme i ensenyament. Ferrer i Guàrdia (1859-1909).
    - 11.5.- Republicanisme, nacionalisme i qüestió escolar.
    - 11.6.- El magisteri públic: vents renovadors. Joan Bardina (1877-1950).
    - 11.7.- Educació informal: els ateneus i centres culturals i excursionistes.
- 12.- Educació, modernització i autonomia política (1909-1931).
    - 12.1.- Evolució històrica general.
    - 12.2.- Eugeni d'Ors i el Noucentisme.
    - 12.3.- La Mancomunitat i l'educació.
    - 12.4.- La Dictadura de Primo.
    - 12.5.- La tasca dels ajuntaments.
    - 12.6.- Les escoles racionalistes.
    - 12.7.- Pedagogs i ideòlegs escolars: Puig Elias, A. Galí, P. Vergés, els Santaló, el Pare Ruiz Amado, J. Estalella, etc.
- 13.- Pedagogs i ideòlegs escolars d'aquest segle (fins al franquisme).
    - 13.1.- cf. temes anteriors.
- 14.- República i guerra civil (1931-1939): plantejaments i realitzacions educatives.
    - 14.1.- Evolució històrica: la II República al País Valencià, Catalunya i Illes.

- 14.2.- Coordenades culturals i pedagògiques internacionals del període.
- 14.3.- Ensenyament primari, secundari i universitari: autonomia i educació.
- 14.4.- Educació informal i extraescolar.
- 14.5.- La qüestió de la llengua.
- 14.6.- Educació i guerra civil.
- 14.7.- Alternatives educatives del període bèl·lic.

- 15.- L'educació en el període franquista (1939-1957).
  - 15.1.- Els punts de referència històrics.
  - 15.2.- Els punts de referència pedagògics i ideològics.
  - 15.3.- Legislació i realitat escolar.
  - 15.4.- Ensenyament secundari i superior.
  - 15.5.- Ensenyament professional.
  - 15.6.- Església i qüestió escolar.

- 16.- L'educació en el període franquista (1957-1970).
  - 16.1.- Evolució de l'ensenyament a tots nivells durant el període.
  - 16.2.- La gestació de la Llei General d'Educació.
  - 16.3.- Les escoles actives catalanes. Rosa Sensat.
  - 16.4.- Les escoles Normals i la seva evolució.
  - 16.5.- L'ensenyament universitari.

- 17.- De la Llei General d'Educació al post-franquisme.
  - 17.1.- Evolució política, econòmica i social.
  - 17.2.- La Llei General d'Educació i la seva implantació.
  - 17.3.- Església i ensenyament a aquesta etapa.
  - 17.4.- Autonomia i educació. La qüestió de la llengua.
  - 17.5.- Elements comparatius de l'evolució educativa als Països Catalans entre 1970 i 1988.
  - 17.6.- L'ensenyament universitari.
  - 17.7.- La formació dels ensenyants.

- 18.- Educació i llengua en una perspectiva històrica.

- 19.- Evolució dels corrents didàctics i metodològics: anàlisi de la implantació i arrelament d'alguns mètodes.

- 20.- Endoculturació i educació informal a l'època contemporània.

C.- METODOLOGIA.

- a.- La presentació de temes i sub-temes del programa anirà a càrrec del professor i dels alumnes. Cada alumne, o bé individualment o -si pot ser- en grup, prepararà dos temes o sub-temes, assessorat pel professor. Aquests temes seran exposats a classe.
- b.- Un dels dos dies lectius de la setmana es dedicarà a l'exposició de temes o sub-temes del programa. L'altre dia serà consagrat a activitats pràctiques, en forma de "seminari d'història de l'educació". En aquest seminari cada persona o grup de treball haurà d'explicar, en el curs del primer trimestre, el seu plantejament de treball de recerca i en el tercer trimestre haurà d'explicar i avaluar els resultats de la recerca.
- El treball pràctic de recerca serà individual o en grup. La proposta de treball haurà de ser aprovada pel professor.

D.- AVALUACIO.

En resum, doncs, l'aprofitament en l'assignatura serà avaluat a partir de:

- a.- Preparació i exposició de dos temes (o sub-temes del programa), amb l'obligació de presentar una memòria individual d'aquests dos temes, encara que no s'haguessin exposat per una raó o una altra.
- b.- Presentació d'un treball pràctic de recerca històrico-educativa sobre un tema prèviament discutit i aprovat pel professor.
- La data de presentació de tots aquests treballs serà el dia 30 de maig, improrrogable.

E.- BIBLIOGRAFIA.

Bibliografia sobre tècniques de treball científic.

- COROMINA, E.: Tècniques d'expressió i comunicació. Ed. EUMO. Vic. 1984.
- ECO, U.: Cómo se hace una tesis. Técnicas y procedimientos de investigación, estudio y escritura. Ed. Gedisa. Barcelona. 1982.
- ROMANO, D.: Elementos y técnicas del trabajo científico. Ed. B. Teide. 1973.,

Obres generals sobre el marc històric.

- BALCELLS, et al: Història dels Països Catalans. (3 vols.). Ed. Edhasa.
- MIRA, J. F.: Introducció a un país. Ed. Tres i Quatre.
- MONERS, J.: Síntesi d'Història dels Països Catalans. Ed. La Magrana
- REGLA, J.: Introducció a la història de la corona d'Aragó. Ciutat de Mallorca. 1969.
- SOLDEVILA, F.: Història de Catalunya. (3 vols). Ed. Alpha.
- VILLAR, P.: Catalunya dins l'Espanya moderna. (4 Vol.). Ediciones 62

Bibliografia dels temes 1 - 7.

- AMAT i CORATADA, R.; BARO DE MALDA: El col·legi de la Bona Vida. Ed. Sel.lecta. 1954.

- Revista L'AVENÇ: Articles sobre educació, cultura popular etc. Concretament dossier sobre la Universitat de València. (Coord. R. García Cárcel).
- BATLLE i PRATS, Ll.: Articles sobre l'ensenyament a Girona a l'Edat Mitjana i Barroc.
- BATLLORI, M.: Vuit segles de cultura catalana a Europa. Barcelona. 1958.
- BERTRAN, L.: Los principios de la primera pedagogía de los jesuitas. Un nuevo análisis... Barcelona. 1967.
- BLANCO TRIAS, P.: El colegio de Nuestra Señora de Montesión en Palma de Mallorca. Apuntes históricos. Ciutat de Mallorca. 1948.
- FLECHER, D. i MARCET, A.: Articles sobre el Col·legi de Perpinyà i sobre la Universitat de Perpinyà, respectivament a Aïnes. Perpinyà., desembre de 1975 i maig de 1973.
- FOLCH, A.: Les Universitats de Catalunya al tombant del segle XVII. Barcelona. 1972.
- FUSTER, J.: Heretgies, revoltes i sermons. Barcelona, 1968.
- GALI, A.: Perspectiva històrica del segle XVIII. Un segle de vida catalana. Vol. I, pp. 16-46.
- GUDIOL, i CUNILL: La Universitat literària de Vic. Notes per a una monografia. Vic. 1924.
- LLADONOSA, J.: La ciutat de Lleida. Barcelona, 1959. Vol
- Del mateix autor, diverses obres i articles sobre la Universitat de Lleida.
- LLULL, R.: Llibre d'Evast e Blanquerna. Llibre I, II (Del naixement i l'educació de Blanquerna.). pp.25-27.
- MONES, J.: L'Obra Educativa de la Junta de Comerç, 1769-1851. Barcelona. 1987.
- MONES, J.: Treball bibliogràfic: complement de "Alguns problemes de la planificació de la recerca al Principat. 1535-1898.

- Separata de les "Actes de les III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans". Girona. 1979.
- MOREU REY, E.: El pensament il·lustrat a Catalunya. Barcelona, 1966
- RECASENS COMAS, J. M. i SANCHEZ REAL, J.: El Instituto de Enseñanza Media Antonio Martí Franqués de Tarragona (1845-1965). Tarragona. 1969.
- REXACH, Baldiri: Instruccions per a l'ensenyança de minyons. Barcelona. 1923 (Reed. Diputació de Barcelona).
- REXACH, Baldiri: A cura de S. Marqués i A. Rossich. Vol. II. Girona 1981.
- RIQUER, M. de, COMAS, A.: Història de la Literatura Catalana. Vol IV.
- RUBIO i BALAGUER, J.: La cultura catalana del Renaixement a la Decadència. 1964. Cap. V, VI i VII, pp.91-129.
- SOLA, P.: Essai de Bibliographie critique de l'histoire de l'education en Espagne (periodes moderne i contemporaine), a Paedagogica Historica, XXI/1, Gent, A. Baertsoenkaai, 3. 1981.
- VIVES, L.: Diálogos sobre la educación. Ed. Alianza Editorial. Madrid. 1987.
- XIRAU, J.: El pensamiento vivo de Juan Luis Vives. Buenos Aires. 1944

Bibliografia dels temes 8 - 20.

ACTES DE LES JORNADES D'HISTORIA DE L'EDUCACIO ALS PAISOS CATALANS:
(Barcelona, Girona, Mallorca, Tarragona, Vic, Lleida, Perpinyà, Menorca, Barcelona,...).

- BLASCO CARRASCOSA, J. A.: Krausisme i Renaixença a València.
Barcelona. 1984.
- CAMPS ARBOIX, J.: El pressupost de Cultura 1908. Problema d'actualitat. Ed. Dalmau,. Barcelona. 1974.
- CAÑELLAS, C. i TORAN, R.: Els plans d'estudi de batxillerat a Espanya (1857-1903). Actes de les 7enes Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans. Escola i Estat. Ed. Eumo. Vic. 1985. pp. 99-125.
- CAÑELLAS, C. i TORAN, R.: Política escolar de l'Ajuntament de Barcelona, 1916-1936. Ed. Barcanova. Barcelona, 1982.
- CARBONELL, J.: L'Escola Normal de la Generalitat. Ed. 62. Barcelona. 1977.
- "CUADERNOS DE PEDAGOGIA": Setembre 76, supl. 3. Fascismo y Educación.
- COLOM, J. i SUREDA, B.: Els orígens de l'ensenyament secundari a Mallorca. III Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans. pp. 79-84
- DIVERSOS AUTORS (Seminari d'Història de l'Ensenyament i "Rosa Sensat"), L'ensenyament. Barcelona. 1978
- ESTEBAN, M. L.: Boletín de la Institución Libre de Enseñanza. Nómima bibliográfica. (1877-1936). Universitat de València. 1978
- FERNANDEZ DE CASTRO, I.: Reforma educativa y desarrollo capitalista
Ed. Cuadernos para el Diálogo. Madrid. 1973.
- FONTQUERNI, RIBALTA: L'escola a Catalunya durant la guerra civil. El CENU. Ed. Barcanova. Barcelona.
- GALI, A.: Història de les Institucions Culturals Catalanes. Vol. I (L'Ensenyament Primari). Barcelona. 1978. (consulteu també tots els altres volums d'aquesta Història de Galí).
- GALINO, Ed: Textos pedagógicos hispanoamericanos. Ed. Narcea. Madrid.

- GONZALEZ AGAPITO, J.: Bibliografia de la Renovació Pedagògica i el seu context (1900-1938). Universitat de Barcelona. 1978.
- JUTGLAR, A.: Notas para el estudio de la enseñanza en Barcelona hasta 1900. Vol. XVI de Materiales para la Historia Institucional de la Ciudad. Ed. I.M.H. Barcelona, Juny 1966, pp. 283-411.
- LEY GENERAL DE EDUCACION y disposiciones complementarias. Ediciones del M.E.C. Madrid. 1973.
- MARTINEZ, B. A.: Ensenyament Secundari i formació de la burgesia al País Valencià. pp.165-178. Actes de les 7enes Jornades . Vic. 1985, amb alguna bibliografia.
- MARTINEZ, B. A.: Ensenyament, burgesia i nacionalisme. Diputació de València. 1985.
- MASJOAN, J. M.; PINILLA DE LAS HERAS, E. i VIVES, J.: L'Educació General Bàsica a Catalunya. Dades essencials per a una política educativa. Ed. Blume. Barcelona. 1979.
- M.E.C.: Breviarios de Educación II. De las Cortes de Cádiz a la revolución de 1868. Madrid. 1985.
- MONES, J.: La llengua a l'escola. Ed. Barcanova. Barcelona. 1984.
- MONES, J.: L'Escola a Catalunya sota el franquisme. Ed. Rosa Sensat/ Ed. 62.
- MONES, J.: El pensament escolar i la renovació pedagògica a Catalunya (1833-1938). Ed. La Magrana. Barcelona.
- ROSSELL, M.: La Generalitat de Catalunya II. La Política cultural... L'ensenyament... Ed. Undarius. Barcelona. 1976.
- PALLACH, J.: Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya. Ed. CEAC. Barcelona. 1978.
- SOLA, P.: Francesc Ferrer i Guàrdia i l'Escola Moderna. Ed. Curial. Barcelona.
- SALADRIGAS, R.: L'Escola del Mar i la renovació pedagògica. Converses amb Pere Vergés. Ed. 62. Barcelona. 1973.